

Prof. dr hab. Grzegorz Węclawowicz

Ocena

Dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego i popularyzatorskiego w postępowaniu habilitacyjnym dr Jadwigi Biegańskiej z Wydziału Nauk o Ziemi, Katedry Studiów Miejskich i Rozwoju Regionalnego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

1. Podstawa przedstawionej poniżej oceny

Ocena została przygotowana na podstawie decyzji Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 10 grudnia 2019 oraz wniosku Przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej i Dziekana Wydziału Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Ocena została przygotowana zgodnie z art. 16 i 18a ust 7 ustawy a dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.).

Przedstawiana recenzja w postępowaniu habilitacyjnym dr Jadwigi Biegańskiej została przygotowana po zapoznaniu się z następującą dokumentacją:

- Przyjęciu do wiadomości treści kopii pisma Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 10 grudnia 2019 r. do Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (BCK-II-L-10074/2019) o powołaniu mnie na recenzenta w przewodzie habilitacyjnym dr Jadwigi Biegańskiej.
- Pismo Dziekana Wydziału Geografii Społeczno-Ekonomicznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Przewodniczącego Rady Naukowej Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna, w którym poinformowano, że od dnia 1 października 2019 r. postępowanie habilitacyjne prowadzi w/w Rada Naukowa.
- Kopia pisma dr Jadwigi Biegańskiej do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów, w którym określono tytuł osiągnięcia naukowego „*Społeczno-geograficzny wymiar przemian stref podmiejskich w Polsce*”. Jednocześnie jest to tytuł książki

autorskiej habilitantki wydanej w 2019 r. w wydawnictwie Naukowym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

- Kopia dyplomu doktorskiego Dorota Aneta Mantey
- Autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych w języku polskim.
- Streszczenie autoreferatu przedstawiającego opis dorobku i osiągnięć naukowych w języku angielskim.
- Książka autorska pt.: „Społeczno-geograficzny wymiar przemian strefy podmiejskich w Polsce”
- Wykazy dorobku habilitacyjnego zawierający: wykaz publikacji stanowiących osiągnięcie naukowe, wykaz innych opublikowanych prac naukowych oraz wskaźniki dokonań naukowych, Informacje o dorobku dydaktycznym i popularyzatorskim nauki oraz informacja o współpracy międzynarodowej habilitantki.
- Zestaw opublikowanych artykułów, rozdziałów w książkach i notatek naukowych.

Przesłana dokumentacja spełnia warunki do oceny przedstawionego wniosku o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego.

2. Ocena merytoryczna osiągnięcia naukowego przedstawionego w formie książki: autorstwa habilitantki pt. "Społeczno-geograficzny wymiar przemian stref podmiejskich w Polsce. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, 2019.

Autorka potraktowała strefę podmiejską jako byt (który określiła nazwa „suburbium”) odrębny w stosunku do miasta. Podejście takie – założenie badawcze, oczywiście jest możliwe do realizacji ale zubaża perspektywę badawczą. Strefa podmiejska jest integralną częścią miasta, bo bez miasta nie istnieje i jako taka jest „wytworem/pochodną” miasta, a nie wsi; jest „wytworem” przede wszystkim na usługi miasta. Strefa podmiejska jest więc elementem struktury społeczno-przestrzennej miasta, czy całego regionu miejskiego niezależnie od arbitralnych czy „unaukowionych” delimitacji przestrzennych. Autorka jednak słusznie dostrzega, co opisuje w jednym z podrozdziałów, różnorodność delimitacji, klasyfikacji i typologii stref podmiejskich, a równocześnie odmiennosc założeń i celów badawczych takich działań, które nie składają się na żadną teorię. Natomiast uważam, że przyjęcie jako kontekstu teoretycznego niezbędnego dla wyjaśniania mechanizmu społecznego wytwarzania przestrzeni w oparciu o model K. Halfacree’a, jest nie najlepszym pomysłem, ponieważ w formie przyjętej przez autorkę ma charakter bardziej pre-

teoretyczny. Nie zgadzam się również z poglądem autorki, że strefa podmiejska jest niezależną strukturą społeczno-przestrzenną (s. 11), przy częstym opisywaniu strefy podmiejskiej jako ogniwa pośredniego pomiędzy miastem a wsią. Natomiast słusznie autorka przyjmuje koncepcje suburbanizacji (koncepcji wyższej w hierarchii wyjaśniania) jako odzwierciedlającego proces kształtującego strukturę przestrzenną obszarów zurbanizowanych i urbanizujących się. Niepokoją mnie również zbyt ogólne i wieloznaczne (sformułowania) zadań badawczych, składających się w sumie na niemal monograficzne podejście.

Akceptuje podejście metodologiczne autorki w nowszej, bardziej modnej współcześnie perspektywie badawczej (silniej uspołecznionej), jakkolwiek w swoich analizach uwzględnia również zagadnienia, jak pisze; „materialno-techniczne wymiary”.

Zebrane dane statystyczne to standardowe elementy dotychczasowych analiz stref podmiejskich jak i wielu innych analiz różnicowań społeczno-przestrzennych (str. 25 monografii). Istotniejszym elementem nowości w zakresie badań empirycznych, były przeprowadzone badania ankietowe, a zwłaszcza sondaż na próbie 872 respondentów, oraz drugi sondaż na próbie 532 respondentów, ze strefy podmiejskiej Bydgoszczy i Torunia. W sumie świadczy to, że rzeczywiste główne badania empiryczne autorki dotyczą jednego regionu Polski natomiast wnioski są przeniesione na cały kraj. Natomiast badania „ogólno – krajowe” mają zupełnie inny charakter i służyły zasadniczo delimitacji zmian strefy podmiejskich w Polsce. Autorka podjęła jednak wyzwanie integracji koncepcyjnej dwóch odmiennych domen analitycznych.

Rozdział drugi „Teoretyczno-metodologiczne aspekty badań stref podmiejskich” jest dobrym autorskim przeglądem koncepcji badawczych nad strefami podmiejskimi, skoncentrowanym jednak na badaniach polskich. Poprawnie zidentyfikowane są zjawiska i procesy urbanizacyjne składające się na kształtowanie stref podmiejskich. Natomiast potencjalnie najciekawsza i innowatorska problematyka badawcza podjęta przez autorkę, powiązania koncepcji modernizacji z wyjaśnianiem rozwoju stref podmiejskich w Polsce została potraktowana zbyt marginesowo. Prawdopodobnie mogłaby to być wiodąca koncepcja badawcza wyjaśniania różnicowań społeczno-przestrzennych przy wyraźnym przedstawieniu hierarchii koncepcji wyjaśniających. Niemniej akceptuję wybór autorki, celu badań jako „...*identyfikacji społecznego wytwarzania przestrzeni polskich stref podmiejskich...*” jakkolwiek odcięcie się od ...*reakcji..* i deklaracja badania bardziej *motywów* budzi pewny dysonans poznawczy w stosunku do zastosowanej metodologii badawczej i wniosków końcowych. Przy tak sformułowanym celu badań, w ogóle nie jest potrzebna hipoteza pierwsza, która jest zbyt banalna albowiem nie wnosi nic nowego, poza wymaganym standardowym opisem. Pozostawił bym pozostałe hipotezy, natomiast wymagały by one pewnego przeformułowania. Na przykład w hipotezie czwartej autorka pisze „*Spoleczne wytwarzanie przestrzeni, obejmuje percepcję, wartościowanie i działanie jednostek...*”. znajduje się tu słowo „*działanie*”, podobnie jak w hipotezie drugiej „...

działania podejmowane przez ludzi... co nie zgada się z celem badań wyraźnie odcinającym się od badania „... reakcji”.

Podstawowe badania empiryczne przedstawione zostały w rozdziale trzecim i czwartym, W rozdziale trzecim autorka przedstawia analizy procesu suburbanizacji w skali całego kraju (dla powiatów, miast i gmin) oddzielnie w latach: 1995-1999, 2004-2008, 2013-2017. Natomiast w rozdziale czwartym przedstawiono wyniki badań ankietowych wśród mieszkańców „...strefy podmiejskich bipolarnego układu osadniczego Bydgoszczy i Torunia”. Przyjęto założenie, że wyniki tych badań ankietowych mieszkańców strefy podmiejskiej Bydgoszczy i Torunia będzie można przenieść na cały kraj, co ma jednak ograniczona siłę wyjaśniającą i wymagałoby dalszej weryfikacji.

W podsumowaniu (w rozdziale piątym - Zakończenie), bardzo interesujących i poprawnych metodycznie dwuczęściowych badaniach autorka potwierdziła w wymiarze społeczno-ekonomicznym i w zakresie ruchu budowlanego i zasobów mieszkaniowych znane już i wielokrotnie potwierdzone fakty strukturalne charakteryzujące strefy podmiejskie. Podobnie badania ankietowy dostarczyły interesującej charakterystyki społecznej strefy podmiejskiej Bydgoszczy i Torunia. Zastrzeżenie jedynie może budzić wnioskowane o ograniczonym wpływy modernizacji i urbanizacji na procesy i struktury demograficzna a zwłaszcza na wysoki przyrost naturalny,

3. Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego

Habilitantka po doktoracie opublikowała jako autorka i współautorka 64 prace naukowe. Dotyczy to w tym również dwóch opracowań monograficznych oraz monografii (rozprawa habilitacyjna oceniona powyżej).

Opisując swoje osiągnięcia naukowe w autoreferacie twierdzi, że jej zainteresowania naukowe dotyczą głównie zakresu geografii osadnictwa i ludności oraz geografii ekonomicznej i geografii turystycznej co potwierdzone jest szerokim dorobkiem publikacyjnym. Wychodząc od studiów obszarów wiejskich habilitantka rozszerzyła swoje zainteresowania badawcze na procesy urbanizacyjne oraz rozwój stref podmiejskich. Badania te były prowadzone w dużym stopniu we współpracy z wieloma innymi badaczami, a wyniki prezentowane były (zazwyczaj po angielsku) na wielu konferencjach naukowych w Polsce, Szwecji, Danii, Łotwie, Rumunii, Wielkiej Brytanii, Macedonii, Słowacja, Czechy, Niemcy, Stany Zjednoczone. Spory udział publikacji współautorskich świadczy o tym, że habilitantka wykazała się wysokim talentem współpracy badawczej, często o charakterze interdyscyplinarnym, zarówno w układzie swojej uczelni, w skali Polski, jak i w układzie międzynarodowym. W sumie habilitantka wykazała wygłoszenie 43 referatów współautorskich na międzynarodowych konferencjach naukowych, które zostały w większości opublikowane. Sytuacja taka ogranicza możliwości precyzyjnej oceny osobistego wkładu habilitantki, niemniej względnie jednolity zakres podejmowanej tematyki

badawczej nie budzi zastrzeżeń. Należy również podkreślić przygotowanie rzetelnych analiz swoich osiągnięć zakresie „modnej” współcześnie naukometrii.

W dotychczasowej karierze naukowej habilitantki należy docenić dobre przygotowanie merytoryczne o charakterze wielodyscyplinarnym w formie ukończonych podstawowych studiów wyższych: magisterium i doktorat z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej, magisterium z zakresu socjologii oraz licencjat Studium Matematyczno-Przyrodnicze z zakresu geografii i biologii. Zaznaczyło się to w opublikowanych pracach w formie zarówno w formie społecznego spojrzenia na zróżnicowania przestrzenne i znajomości technik analiz ilościowych, wraz z poprawną interpretacją materiałów wyjściowych.

4. Dorobek dydaktyczny, staże naukowe i popularyzacja nauki.

Jako pracownik uczelni habilitantka posiada istotny dorobek dydaktyczny. Prowadziła na Wydziale Nauk o Ziemi liczne zajęcia (wykłady, ćwiczenia, laboratoria, seminaria) na kierunku: geografia, studia miejskie, turystyka i rekreacja, gospodarka przestrzenna. Były to zajęcia dotyczące geografii społecznej w tym z zakresu geografii osadnictwa i ludności, z zakresu geografii ekonomicznej oraz metodyki badań społeczno-geograficznych i geograficznych systemów informacyjnych (GIS), geografii turystycznej. Posiada również doświadczenie dydaktyczne w prowadzeniu zajęć metodą e-learningu.

Habilitantka była również opiekunką – promotorem 12 prac licencjackich, 1 pracy inżynierskiej, 1 magisterskiej, recenzentką 22 prac licencjackich i 29 prac magisterskich oraz opiekunem naukowym pracy magisterskiej studenta zagranicznego. Od 2018 r. jest promotorem pomocniczym pracy doktorskiej prowadzonej na Wydziale Nauk o Ziemi UMK w Toruniu.

W dorobku dydaktycznym habilitantki znajdują się również wykłady w języku angielskim dla studentów programu Unii Europejskiej - Erasmus oraz studentów z Chin (Beijing Union University) przebywających w UMK w Toruniu. Uczestniczyła również w wymianie nauczycieli akademickich (w programie Erasmus +) i prowadziła zajęcia na Słowacji (Comenius University w Bratysławie), na Litwie (Vilnius University), w Portugalii (University of Porto). Na podkreślenie zasługuje udział habilitantki w projekcie międzynarodowym (Ghent University) „Geokompetencje – człowiek, środowisko, gospodarka, rozwój”, oraz kontynuowanie od 2018 r. współpracy międzynarodowej w projekcie „Geokompetencje w praktyce – drogą do sukcesu II”.

Doświadczenie organizacyjne i popularyzacja nauki obejmuje udział w pracach administracyjnych własnej uczelni, udział w Komitecie redakcyjnym anglojęzycznego czasopisma naukowego „Bulletin of Geography. Socio-economic Series”, udział w organizacji międzynarodowych konferencji „Man-City-Nature” (w latach 2007, 2009, 2013, 2015, 2017). Należy również wspomnieć o 4 wykładach popularyzujących

naukę w Toruniu oraz kilku inicjatywach: Toruński Festiwal Nauki i Sztuki, Toruński Festiwal Książki, Członkostwo w Polsko –Chińskim Centrum Badań nad Turystyką.

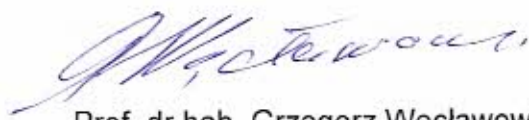
Habilitantka otrzymała dwie zespołowe nagrody naukowe Rektora UMK w Toruniu oraz jest współautorką i autorką kilku ekspertyz dla Torunia i Włocławka oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

W sumie dorobek naukowo-badawczy habilitantki oceniam pozytywnie. Dr J. Biegańska wykazała się dobrym przygotowaniem i doświadczeniem badawczym, umiejętnościami pracy zespołowej w układzie interdyscyplinarnym. Posiada również wysoki potencjał dalszego rozwoju koncepcyjnego oraz jest dobrze przygotowana do podjęcia w przyszłości budowy teorii rozwoju stref podmiejskich w Polsce.

5. Wniosek końcowy.

Podsumowując stwierdzam, że dorobek naukowy i dydaktyczny dr Jadwigi Biegańskiej spełnia wymogi Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (z późniejszymi zmianami) oraz Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. dotyczącego kryteriów oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. nr 196, poz. 1165) oraz wnioskuje o dopuszczenie habilitantki do dalszego postępowania w przewodzie habilitacyjnym oraz o nadanie kandydatce stopnia doktora habilitowanego.

Warszawa, 30, marzec 2020

Prof. dr hab. Grzegorz Węclawowicz